

Andrzej Baron Skłodowskiak,
a nagy és kis tátrai problémák
nagy vadászának

Bevezetés

A Részletes kalauz 11. kötetében a Tátra főgerincének a Sima-hágótól a Chalubiński-kapuig terjedő szakaszát és a főgerinc két nagy kiágazását: a Sima-hegytől DNy-ra elágazó, kiterjedt Liptói-tetőt valamint a Liptói-határhegytől ÉK-re elágazó gerincet a Réz- (más nevén Miedziane) és az Égett-hegy (más nevén Opalone-hegy) közötti gerincet járjuk be. A főgerinc említett szakaszát az irodalomban gyakran **Liptói-falnak** (Liptovské múry, Liptowskie Mury, Liptauer Maurer) nevezik. Ezt az elnevezést különbözőképpen értelmezték. A fal kiterjedése időnként lerövidült, időnként meghosszabbodott. De ez másodrendű kérdés. Az a lényeg, hogy minden pontosan legyen elnevezve és pontról pontra leírva. Tornyocska, csorba, tornyocska, csorba ... Hozzávetőleges általánosítás. Hasonló probléma, mint a **Jég-völgyi-csúcs** (Ľadový štít, Lodowy Szczyt, Eistaler Spitze) kiterjedése: a **Jég-völgyi-csorbától** (Ľadové sedlo, Śnieżna Przełęcz, Eistaler Scharte) a **Kis-Nyereg-hágóig** (Sedielko, Lodowa Przełęcz, Kleiner Sattel) avagy a **Jég-völgyi-nyeregtől** (Ľadová priehyba, Ramię Lodowego, Eistaler Hochjoch) a **Markazit-résig** (Ľadová štrbina, Lodowa Szczerbina, Markasitscharte). Hasonlóan: meddig terjed a **Gerlachfalvi-csúcs** (Gerlachovský štít, Gerlach, Gerlsdorfer Spitze): a **Felső-Gerlachfalvi-kaputól** (Batizovská priehyba, Wyżnie Gerlachowskie Wrótki, Botzdorfer Übergang) a **Tetmajer-horhosig** (Gerlachovské sedlo, Przełęcz Tetmajera, Tetmajer-Scharte) avagy a **Lengyel-nyeregtől** (Poľský hrebeň, Polski Grzebień, Polnischer Kamm) a **Keleti-Batizfalvi-csorbáig** (Východné Batizovské sedlo, Wschodnia Batyzowiecka Przełęcz, Östliche Botzdorfer Scharte)? Ezt a témát már a Részletes kalauz „Békás-gerinc” című kötetében is fejtettem: az **Apostolok gerince** (Hrebeň apoštolov, Grań Apostołów, Apostelgrat) a **Kis-Békás-csúcs** (Malý Žabí štít, Žabi Szczyt Niżni, Kleine Froschspitze) része avagy egy különálló alakzat? Ott is, itt is azt azon a nézetem voltam, hogy pontosan el kell végezni a leírásokat, körül-köre, és az általánosítások – ha valaki igényt tart rájuk – maguktól is eljönnek. Más szavakkal: a (tátrai) redukcionizmus (egyszerűsítés) soron következő győzelme a holizmus (minden mindennel összefügg) fölött.

A „Völgyek” részben ismertetjük a Csendes-völgyet annak a Liptói-tető tömbjébe behatoló oldalvölgyeivel. Mivel ide tartoznak, leírjuk a Liptói-tetőbe a **Kapor-völgy** (Kôprová dolina, Dolina Koprowa, Dillental) felől benyúló oldalvölgyeket is: nevezetesen a Garai- és a Türckh’s-völgyet. A Tátra főgerincétől É-ra fekvő völgyek közül sor kerül a Roztoka-völgy, a Lengyel-Öt-tó völgye és a Roztokai-Mormota-völgy leírására. Az imént említett terep lengyel értelmezésben a Magas-Tátra területéhez tartozik. A szlovák oldalon más vélemények is léteznek. A térképtudósok és a nyomukban haladó turisták a Liptói-tető tömbjét a Nyugati-Tátrához sorolják. Ivan Bohuš, a legismertebb szlovák Tátra-kutató véleménye azonos a lengyelekével. A különböző felfogású lengyel Tátra-kutatók szerint ugyanis a vízügyi és helyrajzi viszonyok a mérvadók. Azt, hogy a Sima-hegy a Magas-Tátrához tartozik, senki sem vonja kétségbe. Ennek logikus következménye, hogy e hegy egész oldalgerince is a Magas-Tátrában van. Ha ez igaz, akkor a Magas- és a Nyugati-Tátra közötti határvonal a **Liliom-hágótól** (Ľaliové sedlo, Liliowe, Liliensattel) a Csendes völgy aljára, majd a **Csendes-patak** (Tichý potok, Cicha Woda Liptowska, Stiller Bach) és a **Liptói-Fehér-vízen** (Belá, Biata Liptowska, Liptauer Weisswasser), más nevén **Béla-patakon**, keresztül **Podbanszkóra** (Podbanské, Podbańska, Untergruben), más nevén **Bányaljára** vezet. A szlovákok többsége a geológiai-tájképi kritérium elsőbbségét vallja. Ennek következtében a határvonal a Liliom-hágóból a Csendes-völgy aljára, onnan fel a Retesz-hágóba, majd a hágóból a Kolbenheyer-völgyön a Kapor-völgybe, és ebben a **Kapor-patakot** (Kôprovský potok, Koprowa Woda, Dillenbach) és a Liptói-Fehér-vízet követve Podbanszkóra. Stanisław Eljasz-Radzikowski erről 1881-ben a következőket írta:

Néhány földrajztudós a Nagy-Kapor-tető tömbjét a Nyugati-Tátrához sorolná abból a megfontolásból indulva ki, hogy jellege teljesen hasonlít a Nyugati-Tátrához. Ezek szerint a **Széles-hegyet** (Široká, Szeroka Jaworzyńska, Breiter Berg), más nevén a **Javorinai-Sirokát** is a Nyugati-Tátrába kellene besorolni, hiszen külsőleg hasonlít rá és ezzel ellentétben a nyugati-tátrai Rohács-csoportot a Keleti-Tátrába. Egy-egy jellemvonás itt nem sokat jelent, inkább az általános felosztás érvényesül...

A Jagelló Egyetem földrajztudósainak (Jarosław Balon, Miłosz Jodłowski) a közelmúltban publikált munkái megerősítettek abban a meggyőződésben, hogy az összes jellemvonások és határok a

természet beskatulyázását szolgálják az ember szükségletei szerint. Tehát nem objektív tényezők. Erről írtam a jelen kalauz 4. kötetében, ahol a Bélai-Tátra gerincének menetét elemeztem. Megegyezések kérdése, nem érdemes lándzsát törni egyik mellett sem. Viszont nagyon is érdemes lándzsát törni a természetvédelem mellett. A jelen kötetben ismertetésre kerülő terület, kevés kivétellel, le van zárva a turisták és a hegymászók előtt. Ellenben – a szlovák oldalon – nincs lezárva a favágók és a vadászok előtt. Klasszikus példa: a Csendes-völgy. Soha nem özönlötték el a turisták. Tehát a turisták részéről a természet veszélyeztetése minimális, sőt: inkább zéró. Az egyedüli veszélyt az ilyen vagy olyan erdők és szécsek használói jelentették. Ezenkívül ide törvényesen az év során csak 4 hónapon keresztül lehet belépni. Milyen ellentmondás novemberben találkozni egy „törvénytelen” turistával és egy, kettő vagy három hatalmas fatörzseket szállító teherautóval. Milyen ellentmondás látni egy kétszeresen törvényt szegő (időpont és hely) turistát a Kis-Kapor-völgyben és egy terepjárót ugyanott, amely vadászokat szállít a vadászkunyhóhoz.

Hányszor találkoztam azzal a nézettel, hogy mivel kalauzom kötetekben, többek között, szigorúan védett természetvédelmi területeket is ismertetek, ezzel komolyan veszélyeztetem a természetet. Hasonló észrevétel csak ritkán származott turistáktól, hegymászóktól, mániákus Tátra-rajongóktól. Ilyen szemrehányások mindenekelőtt a „hivatalos természetvédők” oldaláról értek, azaz olyan személyektől, akik elnézik, esetenként támogatják a valódi tátrai vandalizmust. Az előző kötetekben élesen bíráltam – a jelek szerint túlságosan élesen – a törvényes és törvénytelen vadászatot (milyen finom különbség, különösen az űzött vad szempontjából). A Szlovák Tátrai Nemzeti Park legfőbb vezetőinek jelentős része – szenvedélyes vadászok. Lehet valaki munkaidőben természetvédő, majd szabadidejében állatgyilkoló? Az ismert dr. Jekyll és Mr. Hyde szindrómája. Kritizáltam az erdőgazdálkodást és a menedékházak működését. Ezek szállodaszerű menedékházak, szemét és szennyvíz gyártók. A kötélpályák és felvonók emberek tömegét viszik fel. Télen, nyáron, tavasszal, ősszel. Favágók és vadászok – a természet barátjai. A kalauz szerzője – az ellenség. Nincs bizonyítékom arra, hogy kalauzom kötetei emelik az emberi tömeg számát. És ha igen – akkor ez mikroszkopikus jelenség. Ha megjelenik a kalauz következő kötete, a hegymászók száma nulláról kettőre emelkedett; a turisták száma

öttről tízre. Rettenetes! Kedves vendég a napi tízezer látogató a **Halastónál** (Morské oko, Morskie Oko, Meerauge), ötezer **Ótátrafüreden** (Starý Smokovec, Sary Smokowiec, Altschmecks). Támogatott az egyre növekvő, **Csorbató** (Štrbské Pleso, Szczyrbskie Jezioro, Tschirmer See) nevű kis város; a **Gáspár-csúcsra** (Kasprov vrch, Kasprowy Wierch, Kasparsberg) vezető kötélpálya szállítóképességét kétszeresre emelték. Hát ez van, kérem szépen! Egy fával teli utánfutót vontató traktor a Csendes- vagy a **Jurányi-völgyben** (Juráňova dolina, Dolina Juranowa) nem okoz kárt. Azonban egy egyedül járó turista ugyanott – azt már nem!

A leírandó főgerinc-szakaszon sok-sok éve vezet a határ két változó állam között. E szakaszon két népszerű hágón jelzett turistaösvény vezetett. Az ösvényeket a kommunista időkben felszámolták. Hasonló sorsra jutott akkoriban a **Toman-hágó** (Tomanovské sedlo, Tomanowa Przełęcz, Thomann-Sattel), a **Vadorzó-hágó** (Mengusovské sedlo, Mięszowiecka Przełęcz pod Chłopkiem, Wildererjoch), a Liliom-hágó... Valószínűleg nem a természetjárók vagy a parkőrök határozták el. Az idők azóta megváltoztak. Az ösvényeket nem nyitották újra.